

Звіт про проведення науково-практичної конференції з міжнародною участю «Філатовські читання - 2019»

Н. В. Пасєчнікова, д-р мед. наук, проф., член-кор. НАМН України; **В. О. Науменко**, д-р мед. наук, проф.; **О. Г. Стойловська**, ст.н.с.; **Г. Ю. Аркуша**, **К. О. Березовська**, мол.н.с., **Ю. С. Волкова**, мол.н.с., **В. В. Мирненко**, н.с.

ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України»; *Одеса (Україна)*

23-24 травня 2019 року відбулася науково-практична конференція з міжнародною участю “Філатовські читання-2019”, організаторами якої виступили ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України» і ГО «Товариство офтальмологів України» при підтримці Національної академії медичних наук України та Міністерства охорони здоров'я України. Цей масштабний захід у сфері охорони здоров'я об'єднав потужну актуальну науково-практичну програму: 15 головних сесій та 2 учбових курси, 3 сателіта, 5 майстер-класів та засідання електронних постерів, де більше ніж 110 українських та зарубіжних фахівців представили свої інноваційні рішення, винаходи, вдосконалення в галузі офтальмології.

Всього у конференції взяли участь 1102 фахівців з офтальмології та суміжних спеціальностей, в т.ч. 1025 з областей України: Вінницької – 41, Волинської – 12, Дніпропетровської – 60, Донецької – 25, Запорізької – 25, Івано-Франківської – 6, Київської – 44, Кіровоградської – 12, Львівської – 78, Миколаївської – 16, Одеської – 209, Полтавської – 30, Рівненської – 31, Сумської – 10, Тернопільської – 25, Харківської – 77, Херсонської – 16, Хмельницької – 25, Черкаської – 16, Чернівецької – 28, Чернігівської – 7 та м. Києва – 232, а також 77 спеціалісти зарубіжних країн: Казахстану – 13, Азербайджану – 1, Польщі – 3, Росії – 1, Великобританії – 1, США – 1, Болгарії – 3, Італії – 1, Молдови – 12, Німеччини – 2, Республіки Білорусь – 26, Туреччини – 8, Тунісу – 1, Швейцарії – 3, Йорданії – 1 та ОАЕ – 1.

Учасники науково-практичної конференції з міжнародною участю “Філатовські читання-2019”: вчені, дослідники, практикуючі лікарі-офтальмологи і фахівці суміжних напрямів (неонатологи, радіологи, хіміотерапевти, невропатологи, фізіотри, фармакологи і біологи) мали можливість обміняти досвідом, підвищити рівень кваліфікації і розширити професійні зв'язки.

У матеріалах конференції опубліковані 177 наукових робіт офтальмологів і фахівців суміжних спеціальностей (в т.ч. 86 представлено співробітниками Інституту ім. В.П. Філатова).

Дводенна програма науково-практичної конференції з міжнародною участю “Філатовські читання-2019” була присвячена пріоритетним напрямкам офтальмології: патології рогівки ока, кератопластиці, травмам і опікам очей та їх придатків, патології кришталика, глаукомі, новоутворенням ока та орбіти, сучасним органозберігаючим методам лікування офтальмоонкології, діабетичним ураженням очей, вітреоретинальній патології, застосуванню лазера при офтальмопатології, реконструктивній хірургії, патології судинної оболонки, сітківки та зорового нерва, офтальмопатології дитячого віку, аномаліях рефракції, патології очорухового апарату.

Директор Інституту очних хвороб ім. В.П. Філатова, д.мед.н., професор, член-кореспондент НАМН України Пасєчнікова Наталія Володимирівна відкрила науково-практичну конференцію привітальним словом та продемонструвала новітні досягнення в офтальмології за останні роки з акцентом на роботи, які проводились безпосередньо в ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України».

Болгарська колега Петя Вассілева, професор офтальмології Медичного університету Софії, в своїй лекції про розвиток офтальмологічної науки в Болгарії, відзначила особливий внесок академіка В.П. Філатова в зміцнення співпраці між науковцями різних країн. Також вона висвітлила сучасні досягнення світової та зокрема болгарської офтальмології. За заслуги в розвитку офтальмології професор Петя Вассілева була нагороджена медаллю імені академіка В.П. Філатова.

На першому засіданні були продемонстровані нові методи діагностики та лікування захворювань рогівки та поверхні ока. Спеціалістами з Німеччини Маріо Матеї та Себастьяном Зібельманом були представлені результати генетичних та молекулярних досліджень, які дозволяють покращити діагностику та спостереження за пацієнтами з патологією рогівки. Також ними були розкриті пріоритети застосування мікроскопічно-інтегрованої інтраопераційної оптичної когерентної томографії (МІ-ОКТ), яка дозволяє проводити інтраопераційну візуалізацію в режимі реального часу в період проведення хірургічних процедур на передньому

відділі ока. Були розглянуті питання соціальної значущості застосування склеральних лінз Zenlens у пацієнтів після наскрізної кератопластики, які надають не тільки високу гостроту зору, але і значно покращують якість життя та дозволяють повернутися до трудової діяльності (Рябенко О.І., Росія). Приділена велика увага впливу наночастинок срібла, активованих плазменним резонансом, на функціональну активність нейтрофілів, що в подальшому надасть можливість створення нових технологій в лікуванні різних патологічних процесів (Ульянов В.О., Величко Л.М., Макарова М.Б., Богданова О.В., Скобеєва В.М., Ткаченко В.Г., Одеса, Україна). Професором Дрожжиною Г.І. (Одеса, Україна) була відкрита друга частина засідання, присвячена помилкам в діагностиці та лікуванні захворювань рогівки. Обговорювались особливості в підході до діагностики та лікування розацеа кератитів, герпетичних кератитів, кератоконусу (Гайдамака Т.Б., Івановська О.В., Одеса, Україна). Відмічені помилки в діагностиці та хірургічному лікуванні птеригіуму (Осташевський В.Л., Одеса, Україна)

На засіданні «Сучасні технології мікрохірургії катаракти в ускладнених випадках» професором Дмитрієвим С.К. (Одеса, Україна) були продемонстровані основні результати фемтохірургії при набухачих катарактах. Розглянуті та обговорені питання застосування досвіду фемтохірургії катаракти в ускладнених випадках (Пархоменко Г.Я., Київ, Україна), виконання первинного безперервного заднього кансулорексиса при факоемулсифікації катаракти (Лазарь Ю.М., Одеса, Україна), особливості операційної діагностики задньої полярної катаракти при використанні фемтолазера «LENSX» (Гриценко Я.А., Одеса, Україна)

Третє засідання, присвячене сучасним аспектам хірургічного лікування глаукоми, пройшло в жвавій дискусії під модераторством професора Новицького І.Я. (Львів, Україна). Розглянуті переваги та недоліки операцій з приводу глаукоми фільтруючого типу, мікроінвазивних та комбінованих хірургічних втручань.

На четвертому засіданні були представлені доповіді про сучасні можливості вітреоретинальної хірургії найбільш тяжких форм регматогенного відшарування сітківки та проліферативної діабетичної ретинопатії. Професор Путієнко О.О. (Одеса, Україна) відзначив особливості підходу до вітреоретинальної хірургії важких стадій проліферативної діабетичної ретинопатії. Доповідачем з ОАЕ Козаком І. були представлені для обговорення результати проведення двосторонньої синхронізованої первинної вітректомії. Чін Вонг (Великобританія) продемонстрував досягнення в лікуванні IV стадії ретинопатії недоношених.

Засідання «Новітні технології вітреоретинальної хірургії» було відмічено жвавою дискусією з приводу сучасних підходів до відомої проблеми. Пол Бернард Генріх (Швейцарія) представив нові можливості та перспективи ультразвукової вітректомії. Модератором засідання д.м.н. Уманцем М.М. (Одеса, Україна) були

висвітлені переваги та недоліки застосування 27 G вітректомії. Принцип термодинаміки ока в процесі вітректомії із застосуванням іригаційних розчинів різної температури був продемонстрований групою авторів (Назаретян Р.Е., Задорожний О.С., Уманець М.М., Науменко В.О., Пасечнікова Н.В., Одеса, Україна).

В малому конференц-залі були проведені два засідання, присвячені судинній патології зорового нерва та сучасним аспектам нейроофтальмології. Провідні спеціалісти представили свій досвід та розробки з приводу цієї патології. Д.мед.н. Зборовською О.В. (Одеса, Україна) були висвітлені питання диференційного діагностування набряку. Розглянуті питання ролі харчування в профілактиці і лікуванні атрофії зорового нерва (Анохіна Г.А., Київ, Україна) та зміни гемодинаміки ока і показників імунного статусу при невриті зорового нерва (Храменко Н.І., Одеса, Україна). Д.мед.н. Коноваловою Н.В. (Одеса, Україна) відмічена необхідність своєчасної діагностики оптичної ішемічної невропатії. Доповідь д.м.н. Бойчук І.М. була присвячена сучасним аспектам діагностики порушень окорухового апарату при нейроофтальмологічних захворюваннях.

На засіданні, присвяченому діабетичному набряку макули, професором Науменко В.О. (Одеса, Україна) були відзначені особливості підходу до цієї проблеми. Доповідач з США Джефрі Кевін Лутрулл поділився досвідом застосування лазерного лікування діабетичного набряку макули, а д.мед.н. Король А.Р. (Одеса, Україна) розповів про порушення кровообігу в судинній і сітчастій оболонках ока при цій патології.

Наступне засідання включало в себе доповіді провідних фахівців в області офтальмології відносно сучасних підходів до діагностики і лікування офтальмопатології. Ігор Козак (ОАЕ) представив методику застосування телеофтальмології – лазерної телефотокоагуляції сітківки. Данієла Мітова (Болгарія) поділилася новими альтернативними методами лікування вікової дегенерації макули. Полем Бернардом Генріхом були продемонстровані зміни, пов'язані з діабетом у білковому складі судинних базальних мембран сітківки людини. Результати дослідження ефективності антиангіогенної терапії при деяких захворюваннях макули в рамках COAST.UA були представлені групою авторів (Король А.Р., Ростель В.В., Кустрин Т.Б., Невська А.О., Одеса, Україна).

На другий день конференції проводився круглий стіл, на якому були висвітлені питання діагностики та лікування ретинобластоми. Професор Боброва Н.Ф. (Одеса, Україна) поділилася 10-річним досвідом поєднаної (інтравітреальної та системної) поліхіміотерапії ретинобластоми. Також спеціалістами цього напрямку були розглянуті питання застосування методики ліквідаційної хірургії ретинобластоми (Троніна С.А., Одеса, Україна), методики внутрішньоочного втручання при недіагностованій ретинобластомі (Дембоєцька Г.М., Одеса, Україна). Відмічено новий підхід

до об'єктивізації діагностики (PanOcam) та динаміки лікування ретинобластоми (Іваницька О.В., Одеса, Україна).

На засіданні, присвяченому внутрішньоочній меланомі, були розглянуті сучасні підходи до діагностики і лікування цієї форми онкозахворювання. Д.мед.н. Малєцьким А.П. (Одеса, Україна) була продемонстрована роль інтерферонотерапії і селективної внутрішньоартеріальної хіміотерапії в комбінації з фотодеструкцією і їх поєднанні з брахітерапією при лікуванні хворих на увеальну меланому, що позитивно впливає на подальшу якість життя пацієнта.

В малому конференц-залі було проведено засідання, на якому розглянули питання невідкладної допомоги хворим на травматичні та опікові ушкодження очей. Д.мед.н. Красновид Т.А. (Одеса, Україна) присвятила свою доповідь очному травматизму під час військових дій на сході України та освітила основні недоліки при наданні невідкладної допомоги при травмах очей. Професор Якименко С.А. (Одеса, Україна) визначив основні показання, методи і результати хірургічного лікування опіків очей.

На заключному засіданні в малому конференц-залі були представлені доповіді, пов'язані з прогнозом лікування та діагностики порушень рефракції ока та окоорохового апарату. Професор Сердюченко В.І. (Одеса, Україна) продемонструвала результати дослідження порогів мінімальної експозиції розпізнавання тест-об'єктів у осіб з патологією очного дна. Питання прогнозу лікування амбліопії з міопічною рефракцією висвітлила в своїй доповіді д.мед.н. Бойчук І.М. (Одеса, Україна). Ефективність пупіллографії для оцінки стану вегетативної іннервації і вибору методу лікування порушень аккомодативної функції у дітей була продемонстрована у доповіді д.мед.н. Бушуєвої Н.М. Також на обговоренні були розглянуті питання порушення рефракції у передчасно народжених дітей, застосування напівпрозорої оклюзії під час лікування амбліопії, розвитку астенії у студентів.

В рамках науково-практичної конференції проводились 2 учбових курси. Перший був присвячений новітнім напрямкам в діагностиці та лікуванні склеритів, на якому д.мед.н. Зборовською О.В. (Одеса, Україна) було відмічено особливості підходу в лікуванні цієї хвороби. Також були розглянуті питання диференційної діагностики туберкульозних уражень ока (д.мед.н. Коновалова Н.В., Одеса, Україна) та важливість взаємодії з ревматологом при лікуванні аутоімунних розладів (Василюк В.В., Одеса, Україна). Доповідачем з Італії Мариною Пападією була представлена доповідь, присвячена значимості хоріокапілярів. На другому учбовому курсі були висвітлені основні питання стосовно клініки, діагностики та лікування ендокринної офтальмопатії провідними фахівцями цієї патології (д.мед.н. Полякова О.В. та Потапчук О.В.-Одеса, Україна), а Буддигіною Ю.В. (Київ, Україна) були розгляну-

ті сучасні підходи до лікування тиреоїдасоційованої офтальмопатії.

В період проведення конференції відбулись 5 мастер-класів:

- Сучасні методи діагностики та лікування розладів біокулярного зору;

- Застосування амніотичної оболонки при патології рогівки;

- «Пазли» в увеїтах;

- Автоматизована комп'ютерна периметрія в діагностиці порушень поля зору при глаукомі;

- Трансплантація амніотичної мембрани в лікуванні захворювань рогівки,

в ході яких були обговорені особливості діагностування та терапевтичного лікування найбільш актуальних очних захворювань, розглянуті типові помилки в діагностиці та лікуванні. Практична частина включала розбір клінічних випадків, інтерпретування результатів дослідження, підбір тактик лікування тощо. Майстер-клас був актуальним для лікарів-офтальмологів, а також для сімейних лікарів.

Партнерами з організації науково-практичної конференції з міжнародною участю "Філатовські читання-2019" виступили компанії: BAUSCH+LOMB, BAYER, ALCON та NOVARTIS.

В рамках науково-практичної конференції «Філатовські читання-2019» відбулося три сателітних симпозіумів, де були обговорені сучасні підходи до тактики лікування захворювань органа зору.

В перший день проходив сателітний симпозіум BAUSCH+LOMB (ТОВ «ВАЛЕАНТ ФАРМАСЬЮТИКАЛЗ»), на якому були висвітлені питання діагностики та лікування увеальної глаукоми (д.мед.н. Зборовська О.В., Одеса, Україна), відмічені особливості та переваги різних видів інтраокулярної лінзи (к.мед.н. Шевчик В.І., Чернігів, Україна) та розглянуті проблеми комп'ютерного зорового синдрому і цифрової зорової втоми, шляхи вирішення цієї проблеми та переваги застосування контактної корекції (Самойлюк Т.Ф., Київ; Тимофєєв В.Г., Харків, Україна).

Сателітний симпозіум BAYER відкрився вступним словом д.мед.н., професора Науменко В.О. Весь захід був присвячений питанням застосування анти-VEGF терапії при захворюваннях макули різної етіології. Були розглянуті принципи, можливості, досвід лікування препаратом Айлія неоваскулярної вікової дегенерації макули (д.мед.н. Король А.Р., Одеса, Україна). Гостем події був один з провідних зарубіжних фахівців в області вітреоретинальної хірургії і ретинології професор Ігор Козак (Словаччина/Об'єднані Арабські Емірати) з доповіддю про передовий досвід лікування препаратом Айлія пацієнтів з діабетичним набряком макули.

В другий день науково-практичної конференції відбувся сателітний симпозіум ALCON та NOVARTIS, присвячений сучасним підходам до медикаментозного лікування глаукоми (д.мед.н., професор Бездітко П.А., Харків, Україна) та оптимальним методам корек-

ції пресбіопії (Харченко Л.Б., Пархоменко Г.Я., Київ, Україна).

30 вітчизняних та зарубіжних компаній представили фармацевтичну продукцію, спеціалізоване медичне обладнання та вироби медичного призначення.

Науково-практична конференція з міжнародною участю “Філатовські читання-2019” надала можливість об'єднатися відомим вченим, дослідникам, практикуючим лікарям і фахівцям суміжних напрямків для обміну досвідом, розширення професійних зв'язків і ділових стосунків.

За результатами обговорення доповідей та обміну досвідом вирішено рекомендувати:

1. Кафедрам офтальмології вищих навчальних медичних закладів та закладів післядипломної освіти, ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України», лікарям-офтальмологам областей України:

1.1. Забезпечити щорічне підвищення кваліфікації лікарів-офтальмологів, приділяти особливу увагу навчанню лікарів сімейної медицини, шляхом проведення семінарів, курсів підвищення кваліфікації, стажування із залученням провідних спеціалістів кафедр офтальмології удосконалення лікарів, медичних університетів та ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України».

2. Провідним спеціалістам з «офтальмології» та «дитячої офтальмології» структурних підрозділів обласних державних адміністрацій з питань охорони здоров'я областей України:

2.1. З метою попередження серйозних посттравматичних ускладнень ока, офтальмологам обласних і міських поліклінік та лікарень дотримуватись алгоритму обстеження пацієнтів з травматичними ушкодженнями ока, застосовувати адекватні методики видалення внутрішньоочних сторонніх тіл в залежності від їх локалізації. Пацієнтів з травматичними ушкодженнями очей, потребуючих вітреоретинальних втручань, направляти в обласні центри, оснащені відповідною апаратурою та висококваліфікованими кадрами, володіючими методиками хірургії на передньому та задньому відрізку ока та в Український офтальмотравматологічний центр ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України». Оскільки хворі з тяжкими опіками очей (3-4 ст. важкості) в більшості випадків підлягають хірургічному лікуванню, необхідно направляти їх на лікування в спеціалізований відділ післяопікової патології ока ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України», де існують всі необхідні умови (трансплантаційний матеріал, висококваліфіковані спеціалісти) для проведення лікування.

2.2. Для запобігання ускладнень при лікуванні односторонньої амбліопії, впровадити в широку практику напівпрозору оклюзію, що надає більш продуктивний результат.

2.3. Лікарям-офтальмологам і дитячим офтальмологам поліклінік та стаціонарів детально обстежувати дітей зі скаргами на зміну кольору зіниці чи ока, мати онкологічну настороженість і при підозрі на внутрішньоочну пухлину – ретинобластому обов'язково направляти їх до спеціалізованого дитячого офтальмологічного центру ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України» для ретельного обстеження, встановлення діагнозу та лікування. Проводити роботу по ознайомленню всіх дитячих офтальмологів з можливими діагностичними помилками та їх наслідками при недиагностованій ретинобластомі з метою підвищення онконастороженості та своєчасного усунення хибного лікування.

2.4. Впроваджувати сучасні методики ранньої діагностики патології органа зору: оптичної когерентної томографії, ультразвукової біомікроскопії та інфрачервоної діафаноскопії в щоденну практичну діяльність лікарів-офтальмологів. Особливу увагу звертати на підбір ефективних методів лікування вікової дегенерації макули та ускладненої міопії з метою попередження втрати центрального зору.

2.5. У зв'язку із зростанням судинних захворювань, атеросклерозу та хвороб, пов'язаних з порушенням обмінних процесів, необхідно впроваджувати в діагностичні заходи ОКТ ангіографію для уточнення методів лікування судинних порушень з ураженням стовбура зорового нерва. Хворих цієї категорії необхідно вести спільно з невропатологами і нейрохірургами, при рецидивах направляти до ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України».

2.6. Офтальмологам обласних і міських поліклінік та лікарень при підозрі та діагностуванні новоутворень ока, його придатків та орбіти, хворих направляти на консультацію до спеціалізованого офтальмоонкологічного центру ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України» з метою уточнення діагнозу та проведення своєчасного лікування.

3. ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П. Філатова НАМН України»:

3.1. Розробити і впровадити нову форму навчання лікарів згідно наказу МОЗ України від 22.02.2019 р. № 446 "Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів" для вдосконалення та підвищення кваліфікації спеціалістів.

3.2. Провести 21-22 травня 2020 року в м. Одесі науково-практичну конференцію «Філатовські читання-2020», яка надасть можливість обмінятися досвідом не тільки офтальмологам, а і спеціалістам суміжних спеціальностей, також залучити клініцистів до наукової роботи, підвищити їх кваліфікацію та впровадити новітні технології в практичну роботу.